

Professori Kari Hokkanen, Nivala 4.5.2008

Kyösti Kallio esitti kolmannen vaihtoehdon

Senaattori Kyösti Kallion Nivalan kirkossa 5.5.1918 pitämä puhe kuuluu historiamme suuriin puheisiin. Siinä ensimmäisen kerran sisällissodan voittajapuolelta ministeritasolta vaadittiin osoittamaan voitettuja kohtaan armoa koston sijasta, jotta voitaisiin ryhtyä yhdessä rakentamaan itsenäistä tasavaltaa, jossa ei olisi punaisia eikä valkoisia.

Puhe edellytti sekä näkemystä että rohkeutta. Kalliolla oli kumpaakin. Nivalan sovintopuheessaan Kallio tavallaan pelkisti oman yhteiskunnallisen ja valtiollisen ajattelunsa ja toimintansa siihen saakka, mutta myös siitä eteenpäin.

Kansanvalta, tasa-arvo ja tasavalta olivat Kallion poliittisen toiminnan ydinajatuksia. Hänen toimintatapaansa kuvaavat parhaiten sanat maltillisuus ja sovinnollisuus. Hän teki aina parhaansa estääkseen kansan jakautumisen kahtia.

"Maalaisliiton tehtävä on nyt jos koskaan murtaa tila sosialistien ja porvarien väliin", kirjoitti Kallio Alkiolle kahtiajaon hämöttäessä vaalitaistelussa 1916. Vuoden 1917 vaaleissa Kallio ja Alkio torjuivat liittymisen yhteiseen porvarilliseen rintamaan. Se ratkaisi sen, että sosialistit menettivät eduskuntaenemmistönsä. Maalaisliitto yritti syksyllä 1917 viimeiseen saakka kompromisseilla estää kansalaissodan.

Punakapinan viikot Kallio piileskeli etsintäkuulutettuna henkipattona. Hänellä oli aikaa miettiä tapahtumien syitä. Vaikka hän tietenkin kapinan tuomitsi, ei hän vapauttanut syistä porvarillistakaan osapuolta. Hän korosti myös, ettei rangaistus saanut kohdata koko työväenliikettä. Joukkorangaistuksia seuraisi koston mieli myös vasemmalta. Siksikin armo, ei kosto.

Nivalan puhe herätti vastalauseitakin. Moni, varsinkin omaisiaan menettänyt, olisi odottanut tuomitsevampaa kantaa. Sosialistiksikin sai Kallio kuulla itseään sanotun.

Vielä jyrkemmät asenteet odottivat Kalliota Helsingissä. Voittajapuolen enemmistö hylkäsi niin sovinnon kuin tasavallankin ja halusi ottaa pitkiä askelia taaksepäin tasa-arvon ja demokratian tieltä. Seurasi kaksinkertainen murhenäytelmä, inhimillisellä ja valtiollisella tasolla. Kallio jätti senaatin kuninkaanvaalin jälkeen.

Kuningaskunta-Suomesta olisi tullut huono ja heikko, hyvin pitkäksi ajaksi kahtiajakautunut yhteiskunta. Se kariutui onneksi jo samana syksynä maailmanpolitiikan muutokseen, minkä jälkeen tasavallalla ja sovinnolla oli taas käyttöä.

Vaikka Kallion Nivalan-puheen esitykseen ei oikealla tartuttu, oli mitä tärkeintä, että se oli pidetty, ikään kuin reserviin siirrettyinä vaihtoehtona. Ilman tämän kolmannen vaihtoehdon olemassaoloa ei punamultahallituksen nimittänyt talonpoikaispresidentti olisi johtanut yksimielistä kansaa, kun se talvisodassa taisteli itsenäisyydestään ja olemassaolostaan.

Kevään 1918 tapahtumia muistellessa on korostunut kovin paljon synkkä kahtiajako, voittajien armottomuus ja valtavat kansalliset tuhot. On tärkeää muistaa, että kolmaskin vaihtoehto, joka lopulta voitti, tarjottiin Suomelle jo toukokuussa 1918. Ensimmäiseksi sen teki Kyösti Kallio.